

СПИСАНИЕ НА ТРУДОВИ НА ДНУ BULLETIN OF PAPERS ASA

ТОМ 26-27 ГОДИШТЕ
2010-2011
ПРИЛЕП
PRILEP

СП. ТР. ДНУ – ПРИЛЕП 26/27
BUL.PAP.ASA – PRILEP 26/27

Стр 1-220, Прилеп, 2010-2011
Page 1 - 220, Prilep, 2010-2011

СПИСАНИЕ НА ТРУДОВИ НА ДНУ - ПРИЛЕП
BULLETIN OF PAPERS ASA - PRILEP

ДРУШТВО ЗА НАУКА И УМЕТНОСТ - ПРИЛЕП
ASSOCIATION OF SCIENCE AND ART - PRILEP

Излегува: еднаш годишно

Главен и одговорен уредник
Editor in chief
Проф. Д-р. Љубен Попоски

Редакциски одбор
Editorial board
Проф. Д-р. Љубен Попоски
Д-р.Гордана Мицеска
Д-р.Владимир Карацоски
Орде Сливјаноски, проф.
Билјана Трчкоска, проф.

Превод на резимеата на англиски јазик
Translated in to English
од авторите

Превод на резимеата на француски јазик
Translated in to Franch
Билјана Трчкоска, проф

За издавачот
Проф. Д-р. Љубен Попоски

Списаниена трудови на ДНУ-Прилеп, бр.26/27, стр.1-220 , 2010-2011

Печати: Печатница „АЦЕТОНИ,, - Прилеп

Тираж: 150 примероци

Адреса на Редакцијата на списанието:
ДНУ - 7 500 ПРИЛЕП Ѓорче Петров бб, п.фах.172

ISSN 0352 - 3497

ДРУШТВО ЗА НАУКА И УМЕТНОСТ - ПРИЛЕП
ASSOCIATION OF SCIENCE AND ART - PRILEP

СПИСАНИЕ НА ТРУДОВИ 2013
 ДРУШТВО НА НАУКА И УМЕТНОСТ - ПРИЛЕП

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	7
Д-р. Каролина Качоска ..... Квадитативни карактеристики на полуориенталски сорти на ливни тутун	9
Проф. д-р Љупчо Печијарески, доц. д-р Димитар Николески, М-р Горан Печијарески ..... Социо-економските аспекти на проблемот на невработеноста во Р. Македонија	15
Д-р. Зоран Б. Јовески ..... Трендот на социјална деградација поврзана со процесите на миграција во Р. Македонија	29
СПИСАНИЕ НА ТРУДОВИ НА ДНУ BULLETIN OF PAPERS ASA	41
Д-р. Тони Попов ..... Улогата на професионалната дипломатија во зачувувањето на идентитетот на Република Македонија	49
доц. Д-р. Цане Котески, доц. Д-р. Златко Јаковлев, асс. М-р. Тања Ангелкова ..... Преглед на патничкиот и товарниот сообраќај во Република Македонија во периодот од 1982-2010 година	57
доц. Д-р. Цане Котески, доц. Д-р. Златко Јаковлев, доц. Д-р. Елизабета Митрева, асс. М-р. Тања Ангелкова, асс. М-р. Владимир Китапов ..... Преглед и состојба на поштенскиот сообраќај, мрежата и бројот на претплатници во телекомуникацискиот сообраќај во Република Македонија во периодот од 2005-2010 година	67
доц. Д-р. Цане Котески, доц. Д-р. Златко Јаковлев, доц. Д-р. Елизабета Митрева, асс. М-р. Тања Ангелкова, асс. М-р. Владимир Китапов ..... Преглед на странски туристи и ноќевања по земји на припадност кои ја посетиле Република Македонија во периодот од 2006-2010 година	75
М-р. Душко Јошески, доц. Д-р. Цане Котески ..... Стилберг моделот и свитката крива на побарувачка динамички онтологии	83
М-р. Катерина Кареска ..... Современи концепти на менаџментот за стекнување конкурентски предност на организациите	95
М-р. Катерина Кареска ..... Бизнисинженеринг на работните процеси (Business process reengineering – BPR)	

ПРИЛЕП 2014 PRILEP

СПИСАНИЕ НА ТРУДОВИ 2013

ДРУШТВО НА НАУКА И УМЕТНОСТ - ПРИЛЕП

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	7
Д-р. Каролина Кочоска	9
Квалитативни карактеристики на полуориенталски сорти и линии тутун	
Проф. д-р Љупчо Печијарески, Доц. д-р Димитар Николоски, М-р Горан Печијарески	15
Социо-економските аспекти на проблемот на невработеноста во Р. Македонија	
Д-р. Зоран Б. Јовески	29
Трендот на кривични дела поврзани со нелегална и присилна миграција во Р. Македонија	
Д-р. Тони Петрески	41
Улогата на превентивната дипломатија во зачувувањето на мирот во Република Македонија	
Доц. Д-р. Цане Котески, доц. Д-р. Златко Јаковлев, асс. М-р. Тања Ангелкова	49
Преглед на патничкиот и товарниот сообраќај во Република Македонија во периодот од 1982-2010 година	
Доц. Д-р. Цане Котески, доц. Д-р. Златко Јаковлев, доц. Д-р. Елизабета Митрева, асс. М-р. Тања Ангелкова, асс. М-р. Владимир Китанов	57
Преглед и состојба на поштенскиот сообраќај, мрежата и бројот на претплатници во телекомуникацискиот сообраќај во Република Македонија во периодот од 2005-2010 година	
Доц. Д-р. Цане Котески, доц. Д-р. Златко Јаковлев, доц. Д-р. Елизабета Митрева, асс. М-р. Тања Ангелкова, асс. М-р. Владимир Китанов.....	67
Преглед на странски туристи и ноќевања по земји на припадност кои ја посетиле Република Македонија во периодот од 2006-2010 година	
М-р. Душко Јошески, доц. Д-р. Цане Котески	75
Стакелберг моделот и свиткната крива на побарувачка: динамички олигополи	
М-р. Катерина Кареска.....	83
Современи концепти на менаџментот за стекнување конкурентска предност на организациите	
М-р. Катерина Кареска	95
Реинжинеринг на работните процеси (Business process reengineering – BPR)	

Петровска Александра	101
Глобалниот економски систем – развој и проблеми	
М-р. Александар Матески	109
Случајот Пикасо / Пикаро	
Дипл.ек. Гоце Јанушески, м-р. Николче Стојаноски, дипл.ек. Николче Поповски	117
Понудата на пари и нејзиното влијание врз стопанските текови на националните економии	
М-р. Николче Стојаноски, дипл.ек. Николче Поповски, дипл.ек. Гоце Јанушески, дипл. економ. Катерина Крстеска	125
Тренд анализа на влијанието на профитабилноста врз дивидендната политика на А.Д. Витаминка – Прилеп	
Дипл. ек. Гоце Јанушески.....	139
Начин на водење на преговори и склучување на купопродажен договор	
Д-р. М.Стојческа, д-р. М.Серафимова, Гоце Ѓорѓиоски	151
Карактеристики на ефективно управување	
Д-р. М.Серафимова, д-р. М.Стојческа, м-р С.Бардарова	157
Имплементирање тимови од деловниот сектор во систематското управување на високообразовните институции – клучен фактор за целосен квалитет	
Д-р. Мирјана Стојческа Ѓорѓиоска	163
Потреба од ментори обучувачи за примена на нови наставни методи	
Д-р Мимоза Серафимова	171
Стратешки пристап на третманот на човековите ресурси во државните институции	
Д-р. Мирјана Стојческа Ѓорѓиоска, Звездана Николоска	175
Тивка револуција на сојата	
Д-р. Тодор Алексоски	181
Филозофијата на семејната среќа	
Прота Златко Ангелески	187
Црквата и државата	
❖ УМЕТНИЧКО КАТЧЕ	209
Магдалена Андоноска, Поезија	211
Песна за постанокот и Патник	
Асен Стаменов, Поезија	213
Свезди, каде ли се изгубивте и Сакам пак да се шетам	

ПРЕГЛЕД НА ПАТНИЧКИОТ И ТОВАРНИОТ СООБРАЌАЈ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО ПЕРИОДОТ ОД 1982-2010 г.

Доц.д-р.Цане КОТЕСКИ, доц.д-р.Златко ЈАКОВЛЕВ, асс.м-р.Тања АНГЕЛКОВА,

доц.д-р.Елизабета МИТРЕВА, асс.м-р.Владимир КИТАНОВ

Универзитет „Гоце делчев“ - Штип, Факултет за Туризам и бизнис логистика-Гевгелија

e-mail: cane.koteski@ugd.edu.mk, zlatko.jakovlev@ugd.edu.mk, tanja.angelkova@ugd.edu.mk,
elizabetha.mitreva@ugd.edu.mk, vladimir.kitanov@ugd.edu.mk

Апстракт

Значењето на патничкиот и товарниот сообраќај е од огромно значење за нашата земја. Привлекувањето на странски патници и инвеститори е од огромно значење за економскиот развој на нашата земја. За да видиме во изминатите 28 години како се одвивал патничкиот и товарниот сообраќај во нашата земја во периодот од 1982-2010 година. За да имаме подетална слика за патничкиот и товарниот сообраќај во нашата земја ќе го разгледаме подетално по гранки, онака како што се: железнички, езерски, воздушен, патен и градски превоз.

Клучни зборови: Патнички сообраќај, товарен сообраќај.

Abstract

The importance of passenger and freight traffic is of paramount importance for our country. Attracting foreign travelers and investors is of paramount importance for the economic development of our country. To see the last 28 years took place as passenger and freight Traffic in our country during the 1982-2010 year. To have a detailed picture of the passenger and freight traffic in our country will look in more detail in branches, as are: rail, lake, air, road and urban transport.

Key words: Passenger traffic, freight traffic.

1. Патнички сообраќај во Република Македонија по гранки во периодот од 1982-2010 година

Огромно е значењето на патничкиот сообраќај затоа што директно влијае врз економскиот развој на нашата земја. Во изминатите 28 години во нашата земја најмногу се инвестирало во патниот, воздушниот, железничкиот и езерскиот сообраќај. За да видиме подетално како се одвивал патничкиот сообраќај во нашата земја ќе се послужиме со податоците од табела 1.

Табела 1. Патнички сообраќај во Република Македонија во периодот од 1982-2010 година.

Превоз на патници во илјади/Transport of passengers, in 000					Патнички километри/Passenger-kilometres			
Година.	Железнички превоз	Езерски превоз	Воздухопловен Превоз	Патен превоз	Железн превоз во милиони	Езерски Превоз во милиони	Воздухопловен Превоз во милиони	Патен Превоз во милиони
1982	6132	27	409	48120	149216	396	1300	1996
1983	6683	26	380	53751	137152	412	1224	2172
1984	6678	24	372	56905	137392	405	689	2315
1985	6765	30	367	55975	145079	417	916	2209
1986	6863	19	446	52216	157306	436	961	2120
1987	6305	15	550	60987	157226	410	763	2427
1988	5903	31	505	52951	163977	385	1107	1744
1989	5545	29	345	39330	160796	371	1117	1631
1990	5055	34	522	40665	142937	355	1292	1492
1991	3112	9	492	32076	122929	200 ¹	230	1190
1992	1875	7	459	30540	129959	109	161	1326
1993	1212	14	636	24079	138582	66 ²	104	1158
1994	1247	10	625	22487	127856	67	147	1033
1995	1076	7	623	18505	122152	65	319	971
1996	1549	5	536	17039	123064	120	128	888
1997	1713	4	482	20355	109052	141	95	877
1998	1716	15	577	18310	135254	150	375	864
1999	1662	10	1052	18336	136231	150	265	889
2000	1862	10	1009	15407	111408	176	321	774
2001	1344	3	508	13724	98474	133	117	831
2002	930	6	556	13854	101709	98	389	1042
2003	902	4	530	11836	94744	92	190	1344
2004	917	5	522	9295	84060	94	92	1110
2005	903	14	575	9442	78009	94	280	1087
2006	1011	17	592	8862	66687	105	317	1016
2007	1104	47	669	9412	61005	109	1063	1027
2008	1448	55	694	10147	64378	148	2560	1239
2009	1523	63	635	11607	65151	154	8788	1213
2010	1512	-	726	13474	64120	155	-	1441

¹⁾Податоците за железничкиот превоз се дефинитивни само за првите девет месеци, а за трите месеци се проценети.

²⁾Податоците за железничкиот превоз се проценети само за меѓународниот патнички и товарен превоз.

Извор на податоци: Статистички годишник на Република Македонија, 14.01. Транспорт и други услуги, 2011.

Според податоците од табелата гледаме дека во периодот од 1982-2010 година големината на бројот на патници по категории во нашата земја изнесувал:

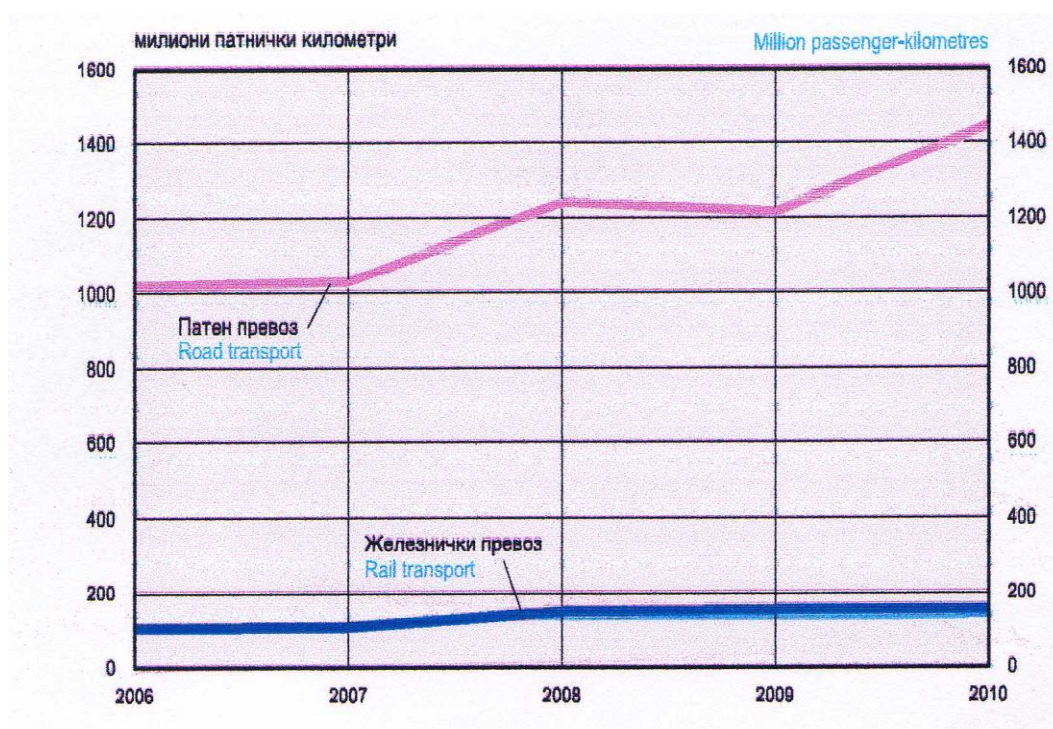
- Најмалку патници од 902 000 се превезени и најслабо патнички километри се реализирани со железничкиот превоз од 92 милиони во 2003 година, додека најмногу патници се превезени од 6 863 000 и најмногу километри од 436 милиони се реализирани со железничкиот сообраќај во 1986 година.
- Најмалку патници од 3000 се превезени и најслабо патнички километри се реализирани со езерскиот превоз од 117000 во 2001 година, додека најмногу патници се

превезени од 63 000 и најмногу километри од 8788 се реализирани со езерскиот превоз во 1986 година.

- Најмалку патници од 345000 се превезени со воздушниот сообраќај во 1989 година, додека најмногу патници се превезени од 1 052000 со воздушниот сообраќај во 1999 година.
- Најмалку патници од 8 862000 се превезени и најслабо патнички километри се реализирани со патниот превоз од 1 016 милиони во 2006 година, додека најмногу патници се превезени од 60 987000 и најмногу патнички километри од 2 427 милиони се реализирани со патниот превоз во 1987 година.
- Најмалку патници од 61 005000 се превезени од градскиот сообраќај во 2007 година, додека најмногу патници од градскиот превоз се превезени 157 306000 во 1986 година.

Графикон 1. Графички приказ на патничкиот превоз во милиони патнички километри во Република Македонија за периодот од 2006-2010 година

Извор на податоци: Статистички годишник на Република Македонија, 14.01. Транспорт и други услуги, 2011.

Според резултатите од графиконот гледаме дека во периодот од 2006-2010 година патниот превоз убедливо е на прво место во нашата земја.

2. Товарен сообраќај во Република Македонија по гранки во периодот од 1982-2010 година

Исто така огромно е значењето на товарниот сообраќај затоа што директно влијае врз економскиот развој на нашата земја. За да видиме подетално како се одвивал товарниот сообраќај во нашата земја ќе се послужиме со податоците од табела 2.

Табела 2.Товарен сообраќај во Република Македонија во периодот од 1982-2010година.

Превоз на стока во илјади/Transport of goods, in 000				Тонски километри/Tonng-kilometres	
Година.	Железнички превоз во илјади тони	Воздухопловен превоз во тони	Патен превоз во илјади тони	Железн превоз во милиони	Патен Превоз во милиони
1982	8825	2600	19748	764	2154
1983	8505	2937	19640	897	2095
1984	9102	2969	22885	982	2244
1985	8779	2781	20572	993	2464
1986	8640	2375	17191	958	3075
1987	7827	1968	12938	905	2849
1988	7552	2700	10796	868	2450
1989	7940	2200	10831	910	2655
1990	6499	3329	8036	769	2189
1991	5641 ¹	1273	6141	712 ¹	1708
1992	3995	1215	4015	577	1425
1993	3382 ²	3095	3801	493 ²	1293
1994	1920	6852	3710	151	1498
1995	1910	9152	3072	169	1174
1996	1804	3807	2161	271	796
1997	2104	4628	2374	279	896
1998	2694	5022	1895	408	894
1999	2166	11282	2327	380	839
2000	3231	3512	2123	527	776
2001	2799	2329	21573 ³	462	3131 ³
2002	2208	2139	20471	334	3679
2003	2390	1802	22751	373	5450
2004	2641	1770	23249	426	5341
2005	3129	1624	25098	530	5576
2006	3800	1680	31083	614	8299
2007	4686	1941	24359	779	5938
2008	4206	2159	20075	743	3978
2009	2929	2127	33244	497	4035
2010	3097	2080	34782	525	4235

¹⁾Податоците за железничкиот превоз се дефинитивни само за првите девет месеци, а за трите месеци се проценети.

²⁾Податоците за железничкиот поревоз се проценети само за меѓународниот патнички и товарен превоз.

³⁾Податокот за патен превоз од 2001 година се изработува по нова методологија, а вклучен е и превозот за сопствени цели.

Извор на податоци: Статистички годишник на Република Македонија, 14.01. Транспорт и други услуги, 2011.

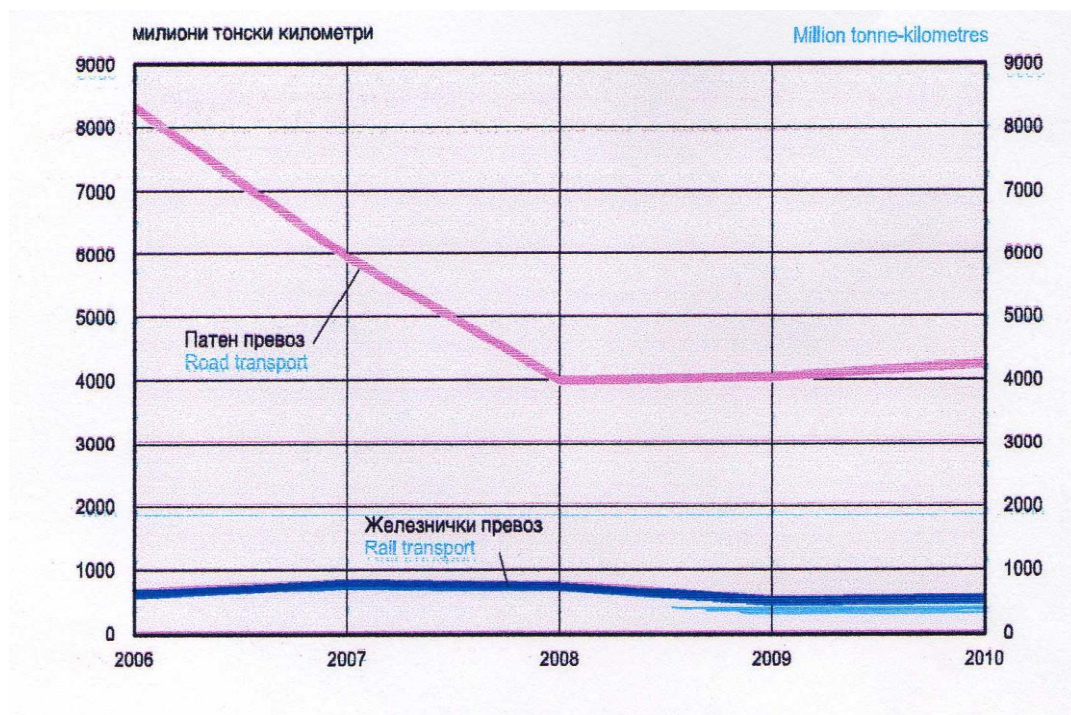
Според податоците од табелата гледаме дека во периодот од 1982-2010 година големината на товарниот сообраќај по категории во нашата земја изнесувал:

- Најмалку железнички товар од 1 804 000 се превезени во 1996 година и најслабо во тонски километри реализиран железнички превоз од 151 милион во 1994 година, додека најмногу железнички товар е превезен од 9 102 000 во 1984 година и најмногу тонски километри од 993 милиони се реализирани од железничкиот товарен сообраќај во 1985 година.
- Најмалку воздухопловен товар од 1 215 тони се превезени во 1992 година, додека најмногу воздухопловен товар е превезен од 11 282 во 1999 година.

- Најмалку патен товар од 1 895000 тони се превезени во 1998 година и најслабо тонски километри се реализирани со патниот превоз од 776 милиони во 2000 година, додека најмногу патен товарен превоз од 34 782000 тони е реализиран во 2010 година и најмногу тонски километри на патен товарен превоз од 8 299 милиони се реализирани во 2006 година.

Слободно можиме да заклучиме дека во наредниот период треба да очекуваме зголемување на товарниот сообраќај во нашата земја кај патничкиот, воздушниот и железничкиот сообраќај како резултат на реновирањето на двата меѓународни аеродроми Александар Велики во Скопје и Св.Апостол Павле во Охрид од турската компанија Таф, како и реновирањето и доградувањето на голем број на локални, регионални и магистрални патни правци во државата.

Графикон 2. Графички приказ на товарниот превоз во милионски тонски километри во Република Македонија за периодот од 2006-2010 година.

Извор на податоци: Статистички годишник на Република Македонија, 14.01. Транспорт и други услуги, 2011.

Според резултатите од графиконот за товарниот превоз гледаме дека во периодот од 2006-2010 година, патниот товарен превоз убедливо е на прво место над железничкиот товарен сообраќај.

РЕЗИМЕ

Според добиените податоци за патничкиот сообраќај слободно можиме да заклучиме дека во наредниот период треба да очекуваме зголемување на патниците во воздушниот сообраќај за трипати како резултат на реновирањето на двата меѓународни аеродроми Александар Велики во Скопје и Св.Апостол Павле во Охрид од турската компанија Таф, која ги зеде двата аеродроми под концесија на 25 години.

Исто така доградувањето и пуштањето во употреба на коридорот 10 во должина од 9 км на север од Куманово до границата со република Србија, како и отпочнувањето на доизградбата на коридорот 10 од 2012-2015 на релација Демир Капија –Удово- Смоквица во должина од 30

км., патниот сообраќај значително ќе се подобри, како и протокот на патници и возила. Врз подобрувањето на патната инфраструктура позитивно ќе се одразат отпочнатите реконструкции и проширувања на патните делници од Прилеп – Градско и Струмица – Радовиш.

Градскиот превоз во нашата земја во 2011 е зголемен за нови 160 афтобуси двокатни и еднокатни со тоа во главниот град значително се подобри условите за превоз на патниците како на домашните така и на странските.

Езерскиот сообраќај исто така е зголемен и подобрен во однос на минатите години како резултат на се поголемиот број на ново купени глисери и јахти на сите три езера во нашата земја.

Состојбата на македонската железница и понатаму останува во лоша состојба, со надеж дека во наредниот период ќе дојдат некои нови инвеститори кои треба многу да вложат во истата за да биди атрактивна и привлечна како за домашните така и за странските патници.

Слободно можиме да заклучиме дека во наредниот период треба да очекуваме зголемување на товарниот сообраќај во нашата земја кај патничкиот, воздушниот и железничкиот сообраќај како резултат на реновирањето на двата меѓународни аеродроми, како и реновирањето и доградувањето на голем број на локални, регионални и магистрални патни правци во државата.

SUMMARY

According to data obtained for passenger traffic free We can conclude that in future we should expect an increase in air passenger traffic tripled due to the renovation of two international airports Alexander the Great in Skopje and Ohrid St. Paul the Apostle in the Turkish company Taf, which took both airports under a concession of 25 years.

Also the completion and commissioning of Corridor 10 in length by 9 miles north of Kumanovo to the border with Serbia, and the commencement of the finalization of the Corridor 10 from 2012 to 2015 between the Demir Kapija-Smokvica Udovo-length of 30 km ., road traffic will be significantly improved and the flow of passengers and vehicles. On the improvement of road infrastructure will positively affect the started reconstruction and expansion of sections of road Prilep - City and Strumica-Radovis.

City transport in our country in 2011, increased by 160 new double-decker busses, one-floored and thus in the capital significantly were improved conditions for the carriage of passengers both on domestic and foreign.

Lake traffic is also increased and improved compared to previous years due to the increasing number of newly purchased yachts and speedboats of all three lakes in our country.

The state of the Macedonian railways remains in poor condition, with hopes that the next period will come some new investors who have much invested in it to be a compelling and attractive to both domestic and foreign travelers.

Free we can conclude that in future we should expect an increase in freight traffic in the country of the passenger, air and rail traffic as a result of the renovation of two international airports, as well as renovation and completion of a number of local, regional and national roads in the state.

ЛИТЕРАТУРА

1. Котески, Ц.(2011), Скрипта, интерни предавања за студентите од втор циклус по предметот: Меѓународен туристички сообраќај, Универзитет „Гоце Делчев“-Штип, Факултет за Туризам и бизнис логистика-Гевгелија.
2. Котески, Ц.(2011), Скрипта, интерни предавања за студентите од втора година по предметот: Сообраќај во туризмот, Универзитет „Гоце Делчев“-Штип, Факултет за Туризам и бизнис логистика-Гевгелија.
3. РЗС, Статистички годишник на Република Македонија, 14.01. Транспорт и други услуги, 2011. Скопје.